

Goda resultat i danskt boende för barn med FAS

Då psykolog Inger Thorman och föreståndaren Charlotte Guldborg började sitt arbete på Skodsborgs Observations- og behandlingshem utanför Köpenhamn på 1980-talet rådde fortfarande en stor okunskap om barn med diagnosen Fetal Alcohol Syndrom.

Foto: Gunnel Grundberg

På Skodsborgs Observations- og behandlingshem har man stor erfarenhet av barn med diagnosen Fetal Alcohol Syndrom. På 1980-talet, då psykolog Inger Thorman och föreståndaren Charlotte Guldborg började sitt arbete där, rådde en okunskap om dessa barns handikapp. I dag vet man desto mer.

Egentligen har man alltid vetat att en gravid kvinna bör undvika överkonsumtion av alkohol under graviditeten. Men den franske pediatrikern Lemoines, som verkade bland den ciderdrickande befolkningen i Bretagne, kom med en sensationell larmrapport 1968; barn till en grupp alkoholiserade kvinnor liknade varandra med en karakteristisk avvikande profil och var ofta försenade i sin psykomotoriska och språkliga utveckling. Sedan kom rapporter från andra delar av världen som bekräftade Lemoines rön. Diagnoserna Fetal Alcohol Syndrom (FAS) och Fetal Alcohol Effects (FAE) blev vedertagna. Från National Institute of Alcohol abuse and Alcoholism (NIAA) rapporterades om en förekomst av FAS och FAE på 1,9 promille bland befolkningen i USA. Det är en nästa dubbelt så hög siffra som den för Downs syndrom. Även i Danmark började pediatriker identifiera FAS-barn.

Men det finns fortfarande en okunskap kring mödrars alkoholkonsumtion under graviditeten. Att dricka är förknippat med skuld och skam, och ofta förnekar och bagatelliserar den gravida kvinnan sitt missbruk. Trots omgivningens starka misstankar

och det lilla nyfödda barnets tydliga tecken på FAS/FAE kvarstår många gånger en stor osäkerhet. Dessutom har det blivit allt vanligare att avvikelser som hyperaktivitet och oförmåga till koncentration hos små barn anses vara genetiskt betingat.

SKODSBORGS OBSERVATIONS- OG BEHANDLINGSHJEM erbjuder en rofylld miljö i en gammal sekelskiftesvilla vid Strandvejen i Skodsborg, ett par mil norr om Köpenhamn. Det bor i dag 16 barn i ålder 0-6 år på Skodsborg, som ägs av Kristelig Forening til Bistand for Born og Unge. Men hemmet finansieras till största del av Köpenhamns kommun och de allra flesta barn kommer från Storköpenhamn. Ofta är barnen små, under två år, när de placeras och Skodsborg blir sedan deras hem under flera år.

Så får det inte gå till, säger min ryggmärgsreflex: Ett barn skall inte bli boende år efter år på en institution. Barnhem är något vi i Sverige lämnat bakom oss, fortsätter jag att tänka för mig själv. Men Inga och Charlotte hävdar på ett självklart sätt att Skodsborg erbjuder den bästa tänkbara miljön för dessa barn. Missbruk, övergrepp och allvarlig psykisk ohälsa är faktorer runt barnet som bidrar till en helt kaotisk miljö. Ren fattigdom är ett annat problem som lätt uppstår. Men det ska alltid mycket till innan myndigheterna fattar det drastiska beslutet om omhändertagande. Det är värt att ha i minnet.

De omhändertagna barnen (med eller utan FAS-diagnos) har ett oändligt behov av omsorg och förståelse. De har alla en ökad sårbarhet inför förändringar och en låg stresstolerans. För dessa barn är det nödvändigt med en vardag med strikt återkommande rutiner. Svårigheter att knyta an på ett normalt sätt till en vuxen är ett slående problem, och att sätta sig in i varje enskilt barns behov fordrar enormt tålamod och stor erfarenhet.

-En institution som vår, med en erfaren personal som är väl förtrogen med varje enskilt barn och där en trygg vardagsrytm och ett lugn råder, har visat sig vara en oöverträffad miljö. Det blir för barnet en sorts reduktion av stimuli och aktiviteter, säger Charlotte och Inger.

-Det är nödvändigt för att barn och personal tillsammans kan komma ner på en basnivå. Så småningom vaknar barnen bokstavligen upp från det kaos som de lämnat. Men det tar lång tid.

Ett fosterhem har svårt att ge den professionalitet som är nödvändig. Bara att få in barnet i dygnsrutiner fordrar stort tålamod. Allt måste vara förutsägbart och hela tiden detsamma. Det måste existera en kontinuitet på barnets premisser och som gör att barnet så småningom lär sig att lita på de vuxna.

NÄR JAG DENNA DAG kom resande utmed Strandvejen och svängde in mot hemmet mötte jag två unga kvinnor. Jag blev upplyst om att de var mödrar på besök .

-Kontakten med föräldrarna är fundamental och livsviktig för barnen, säger Inger. De allra flesta barn blir placerade här mot föräldrarnas vilja och vid första besöket här är föräldrarna ofta upprörda och bittra.

Föräldrarna kommer på besök ungefär en gång i veckan och personalen uppmärksammar och månar om dem.

-Mamman kanske är missbrukare eller prostituerad, men hos oss är hon en efterlängtd mor. Ofta vill en förälder ta med sig sitt barn på utflykt på egen hand och då försöker vi hjälpa till med praktiska ting som barnvagn, bussbiljetter och matsäck. Det viktiga är ett fint samarbete. Det händer att föräldrar, tyngda av dåligt samvete, vill visa alltför stor ömhet. Mer än vad det lilla barnet orkar. Men vi försöker alltid att finna lösningar. Jag trodde aldrig jag skulle börja rekommendera TV-tittande som en umgängesform mellan mor och barn, men att se på en tecknad TV-film kan kännas som ett avspänt sätt för en mor att umgås med sitt barn.

När barnen kommer upp i sexårsåldern börjar man söka efter ett alternativ till Skodsborg. -Då räcker inte vår - på ett vis - instängda miljö. Det är inte lätt att finna de rätta fosterhemmen men ofta går det bra.

Inger berättar dock om ett exempel på motsatsen. En liten flicka med Adhd-liknande störningar och som bott flera år hos dem, kom tillbaka till Skodsborg efter några månader hos fosterföräldrarna. De klarade inte av den överaktiva flickan. Hon bor fortsatt kvar och man har nu fattat ett beslut att flickan aldrig ska placeras i fosterhem. I stället har man funnit en liten institution på Nordsjälland, med djur, barn och med en stor erfaren personalgrupp.

Vilken är den stora utmaningen för en institution som Skodsborg, undrar jag till sist?

Svaret kommer genast:

-Att få myndigheterna att förstå att dessa skadade och svårt svikna barn behöver ett hem som Skodsborg. I dag talas det så ofta om sparkrav och då är fosterhem ett billigare alternativ. Men fortfarande finns vi kvar och ännu är myndigheterna övertygade om det nödvändiga med vår existens.

Gunnel Grundberg
Psykolog och psykoterapeut

Publicerad i september 2010